

РОЗДІЛ I

Міжнародні відносини

УДК 327(438:477)“2005/2010”

Юля Ключук

Зовнішня політика Республіки Польща щодо України в період президентства Л. Качинського крізь призму програми «Європейська політика сусідства»

Досліджено особливості зовнішньої політики Польщі щодо України в період каденції Л. Качинського (2005–2010 рр.). Як ніколи, відчувалася підтримка Республіки Польща, яка вже була членом Європейського Союзу та НАТО, а Україна, що перебувала в постреволюційному стані, лише прагнула до євроатлантичної інтеграції. Ці два факти сформували особливий інтерес Польщі до України та навпаки, оскільки такий вектор зовнішньополітичної орієнтації міг значно зміцнити позиції обох держав. За основу в зовнішньополітичних орієнтирах Польщі в східному напрямі в період президентської каденції Л. Качинського (2005–2010 рр.) взято програму «Європейська політика сусідства». На базі опрацьованих матеріалів та документів установлено, що східному вектору зовнішньої політики Республіки Польща в Україні надавали пріоритетного значення. Окреслено основні напрями співпраці, які є взаємовигідними для країн Євроатлантичного простору й України. З'ясовано, що програма «Європейська політика сусідства» спрямована на розвиток двосторонніх відносин між країнами-партнерами ЄС і її членами й сприяє можливому поступовому приєднанню до європейської політики та програм. Республіка Польща ініціює створення програми «Європейська політика сусідства», у рамках якої й здійснювалася реалізація східного напрямку зовнішньої політики РП щодо України. Однак половинчасті дії українського політикуму стосовно демократизації суспільства, помірковані кроки на шляху до впровадження реформ та низка гучних заяв сприяли охолодженню відносин із Республікою Польща. А після трагічних подій 2010 р. під Смоленськом та зміною очільника України світова спільнота однозначно констатувала, що ера адвокатування українських інтересів польськими президентами закінчилась зі смертю Л. Качинського. Установлено, що зовнішня політика Республіки Польща щодо України у 2005–2010 рр. продовжила загальні тенденції, закладені у двосторонніх відносинах у попередні роки, відтак напрямку залежала від рішень і дій президентів, чим і надалі підтримувала особливий простір польсько-українського співробітництва – президентський вимір.

Ключові слова: Республіка Польща, Україна, зовнішня політика, президент, Л. Качинський, «Європейська політика сусідства»

Постановка наукової проблеми та її значення. Зовнішня політика Республіки Польща (далі РП) щодо України, у період президентської каденції Л. Качинського (2005 – 2010 рр.), мала низку особливостей. Вони зумовлені приєднанням Республіки Польща до Європейського Союзу, з одного боку, та подіями Помаранчевої революції в Україні – з іншого. Польща виступала в новій якості для України – як держава-прихильник демократичних ідей, які зародились у ході революційних подій. Зовнішньополітичний курс РП щодо України був пов'язаний із реалізацією програми «Європейська політика сусідства» (далі – ЄСП).

Програма не виступала гарантією вступу до Європейського Союзу (далі – ЄС), однак мала на меті поглибити відносини з країнами-сусідами ЄС, нормалізувати суспільно-політичне життя в них та сформувані законодавче підґрунтя до європейських стандартів. У досліджуваний період Польща активно підтримує європейські та євроатлантичні прагнення України, послідовно відстоює необхідність урахування українських інтересів у ЄС. РП була одним з ініціаторів створення програми у 2008 р., з метою практичної реалізації цього курсу на міждержавних відносинах України й Польщі. Відтак висвітлення та аналіз різнопланових ініціатив і програм країн-членів ЄС, зокрема Польщі, щодо

України й підтверджує актуальність нашої наукової розвідки, мета якої – дослідити особливості реалізації зовнішньої політики Республіки Польща стосовно України в період президентури Л. Качинського крізь призму програми ЄПС.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Питання зовнішньої політики Польщі щодо України досить часто піднімалось у наукових колах. Конструктивно-критичний аналіз сутності та особливостей реалізації Республікою Польща власних зовнішньополітичних орієнтирів виконували такі вчені, як Л. Алексієвець [1], З. Бжезінський [3], А. Киридон [8], Л. Стрільчук [16], В. Ціватий [22] й ін. Вивчення питань «Східної політики» ЄС та країн-членів розкрито в працях таких науковців, як О. Бабанін [2], М. Мруз [11], Т. Сидорук [14], С. Сидун [15], Л. Харченко [20]. Покрокові заходи зовнішньої політики Республіки Польща наведено в щорічнику польської закордонної політики (*Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*) [23; 27]. Не менш важливою інформація, на яку можна натрапити в засобах масової інформації, зокрема інтернет-джерела, у них найшвидше висвітлюється інформація про втілення на практиці програми «Європейська політика сусідства» та польський фактор у її реалізації [4; 12; 13; 23]. Однак комплексного дослідження із задекларованої проблематики не існує, чим і зумовлено нашу зацікавленість темою.

Формулювання мети й завдань статті. Мета нашої наукової розвідки – дослідити особливості реалізації зовнішньої політики Республіки Польща щодо України в період президентури Л. Качинського крізь призму програми ЄПС.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять діалектичні принципи наукового пізнання й принципи науковості та об'єктивності, що створило підґрунтя для розгляду зовнішньополітичних орієнтирів Республіки Польща щодо України на фоні загальноєвропейських інтеграційних процесів. Застосування загальнонаукових, зокрема типології та класифікації, міждисциплінарних, у тому числі системно-функціональних і ретроспективних методів наукового дослідження, дало змогу комплексно вивчити проблемні питання досліджуваної теми. Важливу роль відведено і діалектиці. Такий підхід до наукового пізнання під час написання статті дає загальну орієнтацію та забезпечує конкретний аналіз реальних процесів польсько-українського співробітництва й стратегічного партнерства на сучасному етапі державотворення, вимагає від дослідника об'єктивно, усебічно й конкретно розглядати всі процеси, виявляти притаманні їм зв'язки та характер розвитку, наявні в них суперечності, оцінювати їх із якісного та кількісного боку, бачити залежність явища від його сутності. Системний підхід є базовим методом нашого дослідження. Саме він забезпечив проведення структурно-функціонального аналізу зовнішньополітичних намірів РП щодо України, а використання інших методів та підходів, зокрема порівняльного, загальнологічного, аналітико-прогностичного дало змогу здійснити комплексне розкриття двосторонніх відносин і співробітництва РП та України в період каденції Л. Качинського (2005–2010 рр.)

Вклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Переломним моментом, як для Республіки Польща, так і для України став 2004 р. Після вступу Польщі до ЄС почалась інтенсифікація проектів на Сході, особливо з такими країнами, як Литва, Україна, Білорусь і Росія [22, с. 54]. Стабільний розвиток Польщі на демократичних засадах, ринкова економіка та ефективне громадянське суспільство [9, с. 137] зумовлюють багатоаспектну зацікавленість України тісно співпрацювати з РП. На початковому етапі свого президентства Л. Качинський «партнерство» в контексті відносин з ЄС розумів як відстоювання позицій, відмінних від більшості країн-членів, і застосування права вето чи загрози його застосування [11, с. 113–114].

Співробітництво ЄС із сусідніми країнами на сході та півдні стало необхідним для підтримання безпеки в регіоні, ефективного функціонування політичної та економічної систем сторін. Інтенсифікація співпраці на сучасному етапі свідчить про обобічну зацікавленість у розвитку відносин. У зв'язку з розширенням ЄС у 2004 р. запроваджена ЄПС із метою уникнення появи нових ліній розмежування між ЄС та сусідніми державами, зміцнення стабільності, безпеки й добробуту її учасників. Указані цілі сформульовано в Стратегії ЄПС, вони охоплюють дуже широке коло питань і напрямів співпраці, включаючи питання торгівлі й економічної інтеграції, мобільності та міграції, урегулювання регіональних конфліктів тощо. Основну роль відіграє компонент безпеки, спрямований на об'єднання зусиль країн ЄС і держав-партнерів із метою створення зони безпеки, миру й добробуту [14, с. 124].

У 2006–2007 рр. польські урядові структури підготували для Брюсселя такі документи: «Європейська політика сусідства – Східний вимір» і «Відносини ЄС–Україна: польські пропозиції», у яких наголошувалося, що формат «Європейської політики сусідства» є незадовільним, оскільки об'єднує держави різних в історичному, географічному й цивілізаційному планах регіонів (Східна

Європа та Північна Африка). У той час як східні країни поблизу кордону з ЄС є європейськими державами, то країни на півдні – сусідами Європейського Союзу, але не європейськими країнами. До того ж Польща вимагала рівноваги у фінансуванні східного й південного напрямів ЄПС. У квітні 2008 р. Б. Коморовський, спікер польського Сейму, розкритикував той факт, що 70 % коштів на здійснення політики сусідства прямують на південь [5, с. 188].

Задля зміцнення механізмів ЄПС у грудні 2006 р. прийнято стратегію «Посилення Європейської політики сусідства», де викладено пропозиції з її вдосконалення. Для матеріально-фінансового забезпечення діяльності в межах ЄПС на період 2007–2013 рр. запроваджено механізм «Європейського інструменту сусідства й партнерства» (ЄІСП) [7, с. 188]. Польська дипломатія незмогла, що проголошена Європейською комісією в грудні 2006 р. формула ЄПС не означає блокування шляху до членства у ЄС [11, с. 113].

У рамках ЄІСП розроблено Національну індикативну програму на 2007–2010 рр., реалізацію якої ЄС планує підтримувати, зокрема фінансово. ЄІСП є інструментом запобігання політико-економічній нестабільності в певних регіонах і не може дати відповіді на євроінтеграційні прагнення України Основними пріоритетами програми, важливими з погляду інтересів України, є:

- розвиток транспортних й енергетичних мереж;
- охорона навколишнього середовища;
- культурний обмін, зв'язки між людьми, обмін інформацією;
- протидія нелегальному поширенню зброї [7, с. 189].

У 2007 р. Польща та Україна отримала унікальну можливість приймати чемпіонат Європи. Для господарів турніру це була беззаперечна можливість підняття власного іміджу в економічній, зовнішньополітичній, етносоціальной і туристичній галузях, привернути увагу інвесторів, показати здатність керівництва країни до організації масштабних міжнародних заходів [7, с. 194–195]. Прагнення до європейської інтеграції зобов'язувало Україну до повноцінного економічного діалогу з високорозвиненими країнами з конструктивним використанням усіх можливостей, які відкривало проведення «Євро-2012» [20, с. 108].

Незважаючи на свій спортивний статус, чемпіонат Європи з футболу став, передусім, великим геополітичним, гуманітарним і культурним проектом. Якщо розглядати політичний аспект, то «Євро-2012» дало змогу Україні наблизитися до Європи, стати невід'ємною частиною великої сім'ї європейських народів. Польсько-українська взаємодія на шляху до підготовки до чемпіонату сприяла ще більшому поглибленню відносин стратегічного партнерства, які існували між двома державами, знайшла нові форми взаємної інтеграції та співпраці. З економічного погляду, це будівництво нових спортивних споруд, розвиток транспортної інфраструктури, готельного господарства, туристичної галузі [10, с. 39–41].

Польсько-український діалог протягом усіх років співпраці був досить інтенсивним, оскільки охоплював різні сфери життєдіяльності. Умовою успіху стало також і те, що поляки були готові ділитися власним досвідом, але відкритим питанням залишалося, чи зможе українське суспільство зреалізувати всі необхідні реформи задля модернізації держави й консолідації суспільства в цілому: *«Практично всі реформатори не мають підтримки в народі, бо це руйнування певних стереотипів, звичного способу життя»* [18, с. 18]. Погіршення ставлення до Української держави від світових співтовариств розпочалося в результаті зневіри в ідеалах революції, оскільки за півтора року існування Помаранчевої коаліції не довела ідеї політичної стабільності й підтримки чіткого західного вектора до реалізації.

Важливим пріоритетом євроінтеграції України є створення Зони вільної торгівлі з ЄС. Передбачено, що формальні переговори щодо цього питання розпочнуть власний відлік одразу після набуття Україною членства в СОТ. За безпосереднього впливу та сприяння Президента Л. Качинського з боку Європейського Союзу Україні запропоновано реалізацію власного потенціалу в межах програми ЄПС, яка передбачала для держав-сусідів «привілейовані відносини», що будуються на взаємному визнанні спільних цінностей, принципів ринкової економіки й сталого розвитку. При цьому ЄПС мала надавати однакові можливості для співпраці як тим державам, які прагнуть членства, так і тим, які не ставлять собі такої мети. Принципова різниця в цілях учасників спонукала до усвідомлення необхідності певного перегляду змісту ЄПС у напрямі виконання регіональної та секторальної диференціації. Цей процес тривав у 2007 р., але так і не був завершений [7, с.188].

Головним інструментом ЄПС був План дій, погоджений у двосторонньому порядку й укладений на 3–5 років, залежно від країни. До основних цілей Східного партнерства належать:

- створення Зони вільної торгівлі країн-партнерів ЄС;
- поступова лібералізація візового режиму;
- правова уніфікація;
- зміцнення співпраці в справі енергетичної безпеки;
- підтримка для малих і середніх підприємств [15, с. 145].

Не на користь Україні стало приєднання Польщі 21 грудня 2007 р. до Шенгенської зони. Зважаючи на те, що Україна щодо нелегальної міграції визначається в Європі як потенційно небезпечна, польсько-українські відносини зазнали ускладнення: для пересічного українця отримати Шенгенську візу стало складно [23]. Вхідження західних сусідів України до Шенгенської зони мало на меті запровадження більш вимогливого візового режиму, що ускладнює людський вимір двосторонніх відносин. Саме тому у відносинах України із сусідами на порядку денному була потреба максимально зняти гостроту візового питання, зокрема за допомогою механізмів прикордонного співробітництва [7, с. 194]. У зв'язку зі вступом Польщі до Шенгенської зони Сейм РП прийняв у вересні 2007 р. постанову «Про карту поляка», яка визнає особу польського походження, котра проживає в близьких територіях до РП, право на отримання можливості довготривалий період перебувати на території Польщі [24, с. 233].

Важливим фактором розвитку польсько-українських відносин стало ініціювання Республікою Польща активізації східного вектора в політиці ЄС. Ідея посилення східного вектора ЄПС стала на 2008 р. одним із пріоритетів зовнішньої політики Польщі, яка позиціонувала себе лідером у цьому напрямі. Міністр закордонних справ Польщі Р. Сікорський 7 травня 2008 р. задекларував цю ідею: «Польща має і далі спеціалізуватися на виробленні спільної зовнішньої політики щодо Сходу». «Східне партнерство ЄС» було спрямоване на реалізацію політики щодо України, Молдови, Вірменії, Грузії, Азербайджану, а також технічну й експертну співпрацю з Білоруссю. Тобто з моменту вхідження РП до ЄС її політика щодо нашої держави наповнювалася новим змістом зі зміцненням ролі Польщі як лобіста курсу України на євроінтеграцію. Це яскраво проявилось в підтримці РП інтеграційних ідей України, а також у виробленні та практичній реалізації програми співробітництва ЄС із країнами Східної Європи [16, с. 157].

Польща, як і інші держави-члени ЄС, що підтримують розширення на Схід, розглядає «Східне партнерство» як прагматичну відповідь на «втому від розширення». На думку Польщі, якби в ініціативі прямо йшлося про можливість розширення ЄС, вона б не мала жодних шансів бути схваленою всіма країнами-членами ЄС. Між тим цей формат «Східного партнерства» може допомогти державам-адресатам реально наблизитися до ЄС і підготувати їх до можливої повної інтеграції в майбутньому. Важливу роль у цьому процесі відіграватимуть угоди про асоціацію, запровадження вільної торгівлі, лібералізація візового режиму тощо. Нарешті, доповідь про зовнішню політику, зроблена міністром закордонних справ Р. Сікорським у Сеймі у 2009 р., також підтверджує, що Польща не відмовилася від прагнення до розширення Європейського Союзу на Схід [25].

Від 7 травня 2009 р. «Східне партнерство» стало новим форматом побудови відносин ЄС із сусідами на Сході, насамперед з Україною. Ефективне використання економічних складників цієї ініціативи (економічна інтеграція та енергетична безпека) мало стати шансом для посилення євроінтеграції України, а не тягарем для такого руху. Ініціатива «Східного партнерства» повинна сприятливо вплинути на підготовку нової базової угоди між Україною і ЄС, яка залишалася головним питанням порядку денного щодо відносин із початку 2007 р. Ця угода має адекватно відображати результати обоюдної співпраці й визначати стратегічні цілі та формат відносин на найближче десятиріччя [2, с. 221].

«Східне партнерство» спрямоване на розвиток двосторонніх стосунків між країнами-партнерами ЄС. Ця ініціатива – це план розвитку відносин між ЄС і країнами Східної Європи та Південного Кавказу, який робить можливим поступове їх приєднання до європейської політики й програм. Програма закладає підписання умов про асоціацію та створення зон вільної торгівлі, а також передбачає регулярні зустрічі керівників країн й урядів, високопосадовців та експертів [15, с. 146]. Це своєрідний форум обміну інформацією та досвідом країн-партнерів. На реалізацію Східного партнерства

Європейська комісія запропонувала виділити 600 млн євро. На Україну з цієї суми припадало 494 млн євро до 2010 р. [27, с. 7].

Ініціативу польського Східного партнерства сформульовано на трьох основних принципах – співвласності, диференціації та умовності. Співпраця між державами, охопленими дією Партнерства, реалізовувалась у таких сферах, як права людини, ринкова економіка, збалансований розвиток, ефективне управління, енергетична безпека й ін. У програмі стратегічною метою, висунутою Польщею та Швецією, визначено встановлення політичної асоціації, створення поглиблених і комплексних зон вільної торгівлі держав-учасниць Програми з ЄС. Поступова лібералізація візового режиму мала привести до скасування віз і створення структури багатостороннього співробітництва з державами-учасницями. Програма «Східне партнерство» дає можливість багатовекторного співробітництва східних сусідів ЄС, а реальне втілення спостерігаємо у формі циклічних зустрічей глав держав та урядів й експертів. Свідченням високого рівня відносин між Україною й Польщею виступають інтенсивні контакти керівництва двох держав [1].

Відносини Польщі та України впродовж 2008–2009 рр. позначені посиленням ролі офіційної Варшави як активного лобіста інтеграційних прагнень України. Одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики Польщі стала активізація східного вектора ЄПС [8, с. 49]. Офіційна Варшава намагалася підтвердити прагнення до регіонального лідерства в ЦСЄ та посилення ваги Польщі в ЄС. Ідею підтвердив директор Центру східноєвропейських досліджень Варшавського університету Я. Каліцький, зазначаючи, що «... сила польської позиції в ЄС залежить від того, яку підтримку ми маємо на Сході» [17, с. 84].

26 травня 2008 р. на засіданні Ради ЄС із загальної політики ЄС та Ради з питань міжнародних відносин у Брюсселі затверджено ініційовану Польщею й Швецією програму «Східне партнерство», спрямовану на поглиблення та активізацію східного вектора зовнішньої політики Європейського Союзу [21, с. 92–98]. Програму адресовано шести країнам. Вона передбачала сприяння прискоренню політичної та економічної модернізації в них. Центральне місце в «Східному партнерстві» відведено Україні [12]. На практиці участь потенційних партнерів у ЄПС є диференційованою, оскільки її реалізація залежить від рамок чинних угод між ЄС і кожним партнером, а також готовності партнерів до участі в ЄПС [14, с. 122–123]. Це була своєрідна відповідь на французьку пропозицію об'єднання країн Середземноморського узбережжя. За ідеєю ініціаторів, участь у ЄПС не слугувала альтернативою членства, її структура мала бути зорієнтованою на реалізацію конкретних проектів. Спочатку Україна входила до проекту «Східне партнерство», однак польські політики вдало аргументували, що ЄПС може допомогти зближенню з ЄС [28, с. 163–164].

Проведення різноманітних міждержавних форумів спонукало учасників до обговорення реальних можливостей і перспектив економічного співробітництва з Україною, зокрема в межах політики «Східного партнерства» ЄС. Тому надзвичайно важливо, щоб трибуну міжнародного економічного форуму максимально використовувала українська сторона не лише на урядовому рівні, а й на рівні представників бізнесу [13].

2008 р. перевіряв на міцність Польщу та Україну в здатності організувати чемпіонат Європи-2012 р. Виникли певні труднощі в підготовці, переважно в Україні. У березні М. Платіні, президент УЄФА, не виключав можливості забрати у РП та України право проведення чемпіонату. У вересні 2008 р. виконавчий комітет УЄФА остаточно підтвердив, що Польща й Україна будуть господарями Євро-2012. Підтвердженням цього стала також й голосна заява М. Платіні в грудні 2008 р.: за умови, якщо Україна не виконає всіх вимог, то Польща могла б сама провести чемпіонат. У 2008 р. піднято питання про польсько-українську співпрацю в рамках Євро-2012, що переросло в міждержавний договір [28, с. 170].

Обговорення теми Євро-2012 стало головним і на засіданнях консультативного комітету Президентів РП та України. На порядку денному виокремлено й важливі питання співпраці в політичній, енергетичній, європейській та євроатлантичній сферах, різні аспекти транскордонного співробітництва, стану збереження ключової ролі НАТО в системі європейської безпеки. Акцентовано особливу увагу на важливості реалізації брюссельських домовленостей із питань постачання нафти до європейських споживачів та підвищення енергетичної безпеки країн Європи. А реалізація проекту Євразійського нафтотранспортного коридору шляхом інтеграції нафтотранспортних систем України й Польщі для

постачання каспійської нафти нафтопроводом Одеса–Броди–Плоцьк на ринки європейських держав набувала нового бачення [6].

Україна стала для ЄС стратегічним партнером у плані енергетичної безпеки. У ЄС триває дискусія щодо енергетичної безпеки з наростаючою інтенсивністю. Однією з причин цього є російсько-українська газова криза в січні 2009 р. Першим рішучим кроком ЄС стало підписання в березні 2009 р. декларації про модернізацію української газотранспортної системи [15, с. 146]. Президент Польщі Л. Качинський не одноразово наголошував, що співпраця з Україною стала частиною стратегічної політики РП. На користь цього свідчать широкі перспективи, зокрема енергетичної політики й транспортування енергоресурсів. Тут варто наголосити, що балтійський трубопровід із Росії до Німеччини спрямований не лише проти України – він вдарить і по інтересах РП. Відтак агресивна політика Росії сама підштовхнула Україну та Польщу до реанімації центральноєвропейських регіональних утворень, зокрема Вишеградського союзу, та посилення взаємної співпраці, як-от захист національної безпеки та обмін інформацією [4, с. 5].

Відомий фахівець міжнародних відносин З. Бжезинський убачав у союзі України разом із Польщею, Німеччиною та Францією фундамент Європейської системи безпеки XXI ст. [3, с. 21–31]. Будучи рубіжною державою, Україна зобов'язувалася зберігати відкритість до зовнішнього світу, активно брати участь у міжнародному розподілі праці. Це дасть їй можливість здобути гідне місце в новій системі міжнародних відносин, а надійним орієнтиром на цьому складному шляху є національні інтереси [19, с. 597].

Ці події збіглися у часі зі світовою економічною кризою, яка впливала на розвиток економік України й Польщі та на їх двостороннє економічне співробітництво. У той же час, якщо говорити про обсяг і рівень шкоди, заподіяних кризою кожній з економік, то тут відсутня істотна різниця. Якщо в Україні наслідком кризи стало падіння валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) за дев'ять місяців 2009 р. на 15,9 %, порівняно з аналогічним періодом попереднього року, то в Польщі ВВП продовжив зростати, але вповільнилися темпи його зростання й на кінець року він склав + 1,7 % (порівняно з 5 % за 2008 р.) [26]. Отже, технічна та фінансова підтримка ЄС для України була істотною.

Фінансова допомога надходила як від ЄС, так і від країн-членів ЄС окремо. Україна стала першою з пострадянських республік, у якій запроваджено проекти програми «Twinning». У вересні 2009 р. програма нараховувала 37 проектів [29]. Наприклад, одним із найбільших проектів можна вважати реконструкцію Рава-Руського митного переходу. Бюджет проекту склав понад 10 млн євро. До реконструкції пропускна спроможність прикордонного переходу становила 4000 пасажирів, 1400 легкових і 120 вантажних машин на день. Новий пункт перевірки має комфортабельні зали для пасажирів, спеціальну будівлю для контролю великих вантажівок та сучасні технології для надійної охорони кордону.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зовнішню політику Республіки Польща щодо України в період каденції Л. Качинського втілено завдяки програмі «Європейська політика сусідства». Після чергового розширення ЄС варто було знайти нові підходи до співробітництва з країнами-сусідами Європейського Союзу, де Україні надавали пріоритетного значення. Утілення програми ЄПС на українському векторі відбувалося за допомогою реалізації курсу «Східного партнерства», яку сама Польща ініціювала започаткувати. Такий крок підтверджує необхідність польсько-українського економічного співробітництва не лише в регіональному аспекті, але й у загальноєвропейському. У контексті задекларованої співпраці Польща та Україна значно збагатили нормативно-правове регулювання двосторонніх відносин, збільшили кількість зустрічей президентів, високопосадовців, започаткували низку спільних проектів. Однак утілення в життя «Східної політики» Польщі передбачало насамперед отримання останньою власних дивідентів на політичній карті світу, аніж турботу за реалізацію будь-яких українських інтересів. Тому, хоча програма «Європейська політика сусідства» дала новий імпульс польсько-українським відносинам, проте кардинально не змінила їх.

Джерела та література

1. Алексієвць Л., Алексієвць М., Ільчук І. Трансформація сучасних польсько-українських відносин у політичній сфері до європейсько-атлантичного процесу (1991–2014 рр.). *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини.* 2015. Вип. 16(2). С. 88–105.

2. Бабанін О. Проблеми і перспективи формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. *Стратегічні пріоритети*. № 4 (13). 2009. С. 219–225.
3. Бжезінський З. План для Європи. Як розширити НАТО. *Політика і час*. 1995. № 5. С. 21–31.
4. Борковський А. Лех Другий. Чи вдасться Качинському створити Четверту Річ Посполитою? *Україна молода*. № 241 (2782). 23 грудня 2005 р. С. 1, 5.
5. Бухарин Н., Фурман Е., Вологов С., Фейт Н. Восточная политика новых членов ЕС. *Аналитические записки*. URL: <http://analiticsmz.ru/&p=577>.
6. Відбулося XX засідання Консультативного комітету Президентів України та Республіки Польща. *Офіційне Інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://eu.prostir.ua/view /237849.html>. – Назва з екрану.
7. Експертна доповідь. Україна в 2007 р.: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку. Київ: «Інтертехнологія», 2008. 262 с.
8. Киридон А. Україна – Польща: узгодження зовнішньополітичних орієнтирів. *Слов'янський вісник: зб. наук. праць*. 2011. Вип. 11. С. 47–53.
9. Кононенко Н. В. Інститут Президентства в Україні: політологічний аналіз: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. Київ, 1998. 182 с.
10. Моцик О. Дві країни – одна команда. *Зовнішні справи*. Грудень 2008. С. 39–41.
11. Мруз М. Польсько-українське стратегічне партнерство і програма Східного партнерства у контексті відносин Варшава–Київ. Спроба оцінки і перспективи на майбутнє. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць*. Вип. 97. Ч. II (у двох частинах). Київ: КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Інститут міжнар. відносин, 2011. С. 111–119.
12. Підсумки програми Східного партнерства. URL: <http://www.thenews.pl/1/133/Artykul/82592>.
13. Підсумки торгово-економічного співробітництва України і Польщі за 2008 рік. URL: http://www.vgolos.com.ua/articles/pidsumky_torgovoeconomichnogo_spirvobitnytstva_ukrainy_i_polshchi_za_2008_rik_107061.html.
14. Сидорук Т. Європейська політика сусідства: концептуальні хиби конструкції. *Політичний менеджмент*. № 1. 2011. С. 121–132.
15. Сидун С. Україна та Європейський Союз: особливості розвитку взаємовідносин. *Наукові праці. Державне управління. Політологія*. 2010. Т. 130. Вип. 117. С. 142–148.
16. Стрільчук Л. Україна – Польща: від добросусідських відносин до стратегічного партнерства (кінець ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Луцьк: Волин. старожитності, 2013. 608 с.
17. Східне партнерство ЄС: додаткові можливості для євроінтеграції України / [І. Ф. Газизуллін, М. М. Гончар, О. В. Коломієць [та ін.]; за ред. В. Мартинюка; Укр. незал. центр політ. дослідж.]. Київ: Агентство Україна, 2009. 84 с.
18. Три запитання до послів зарубіжних держав в Україні. *Політика і час*. № 9. Вересень. 2006 р. С. 17–19.
19. Україна: утвердження незалежної держави (1991–2001)/під ред. Н. Барановська, В. Верстюк та ін. Київ, Вид. дім «Альтернатива», 2001. 704 с.
20. Харченко Л. Проблема формування позитивного іміджу України в контексті підготовки ЄВРО-2012. *Стратегічні пріоритети*. № 4 (13). 2009. С. 107–113.
21. Чорна Н. Еволюція польсько-українських відносин після вступу Польщі до Європейського Союзу. *Україна-Європа-Світ: міжнар. зб. наук. праць*. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2012. Вип. 9. С. 92–98.
22. Ціватий В. Публічна та культурна дипломатія Республіки Польща ХХІ століття: інституційний аспект. *Зовнішні справи*. № 11, 2012. С. 50–55.
23. Шенгенская зона вплотную приблизилась к границам Украины. URL: <http://www.rus.newsru.ua/ukraine /21dec2007/chengen.html>.
24. Adamski L. Polityka Polski wobec Ukrainy. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*. 2008. Warszawa, 2008. S. 217–236.
25. Informacja Ministerstwa Spraw Zagranicznych na temat polskiej inicjatywy Partnerstwa Wschodniego. 7th Senate of the Republic of Poland, typescript (461) of the 35th sitting of the Foreign Affairs Committee. URL: www.senat.gov.pl
26. Główny Urząd statystyczny RP. URL: www.stat.gov.pl.
27. Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia/pod red. B. Wojny, M. Gniazdowskiego. Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, maj 2009. 90 s.
28. Stzeptycki A. Polityka Polski wobec Ukrainy. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2009*. Warszawa, 2009. S. 156–175.
29. Twinning projects – Forecast. URL: http://twinning.com.ua/index.php?option=om_content&task=view&id=378&Itemid=156 =english.

References

1. Aleksiyevetz' L., Aleksiyevetz' M., Il'chuk I. Transformaciya suchasny'x pol's'ko-ukrayins'ky'x vidnosy'n u polity'chnij sferi do yevropejs'ko-atlanty'chnogo procesu (1991–2014 rr.) / L. Aleksiyevetz', M. Aleksiyevetz', I. Il'chuk // *Ukrayina-Yevropa-Svit. Mizhnarodny'j zbirny'k naukovy'x pracz'*. Seriya: : Istorija, mizhnarodni vidnosy'ny'. – 2015. – Vy'p. 16(2). – S. 88–105.
2. Babanin O. Problemy' i perspekty'vy' formuvannya zony' vil'noyi torgivli mizh Ukrainoyu ta YeS. *Strategichni priory'tety' № 4 (13), 2009. – S. 219–225.*
3. Bzhezins'ky'j Z. Plan dlya Yevropy'. Yak rozshy'ry'ty' NATO / Z. Bzhezins'ky'j // *Polity'ka i chas. – 1995. – № 5. – S. 21–31.*
4. Borkovss'ky'j A. Lex Drugy'j. Chy' vdist'sya Kachy'ns'komu stvory'ty' Chetvertu Rich Pospoly'toyu? // *Ukrayina moloda #241 (2782). – 23 grudnya 2005 r. – S. 1, 5.*
5. Buxary'n N. Vostochnaya poly'ty'ka novyx chlenov ES / N. Buxary'n, E. Furman, S. Volotov, N. Fejt // *Analy'ty'chesky'e zapy'sky'.* – [Elektronny'j resurs]. – Dostupno. – <http://analiticmsz.ru/&p=577>.
6. Vidbulosya XX zasidannya Konsul'tacijnogo komitetu Prezy'dentiv Ukrainy' ta Respubliky' Pol'shha // *Oficijne Internet-predstavny'cztvo Prezy'denta Ukrainy'.* – [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <https://eu.prostir.ua/view /237849.html>. – Nazva z ekranu.
7. Ekspertna dopovid'. *Ukrayina v 2007 r.: vnutrishnye i zovnishnye stanovy'shhe ta perspekty'vy' rozvy'tku.* – K.: «Intertextnologia», 2008. – 262 s.
8. Ky'ry'don A. *Ukrayina – Pol'shha: uzgodzhennya zovnishn'opolity'chny'x oriyenty'riv* / A. Ky'ry'don // *Slov'yans'ky'j visny'k. Zbirny'k naukovy'x pracz'*. – 2011. – Vy'pusk 11. – S. 47–53.
9. Kononenko N. *Insty'tut Prezy'dentstva v Ukraini: politologichny'j analiz: dy's... kand. polit. nauk: 23.00.02* / N. V. Kononenko; NAN Ukrainy', In-t polit. i etnonacz. doslidzh. – K., 1998. – 182 s.
10. Mocy'k O. *Dvi krayiny' – odna komanda // Zovnishni spravy'. Gruden' 2008. – S. 39–41*
11. Mruz M. *Pol's'ko-ukrayins'ke strategichne partnerstvo i programa Sxidnogo partnerstva u konteksti vidnosy'n Varshava – Ky'yiv. Sproba ocinky' i perspekty'vy' na majbutnye* / M. Mruz // *Aktual'ni problemy' mizhnarodny'x vidnosy'n: Zbirny'k naukovy'x pracz'*. Vy'pusk 97. Chasty'na II (u dvox chasty'nax). – K.: KNU im. T. G. Shevchenka. Insty'tut mizhnarodny'x vidnosy'n, 2011. – S. 111–119.
12. *Pidsumky' programy' Sxidnogo partnerstva [Elektronny'j resurs]. – Dostupno. – <http://www.thenews.pl/1/133/Artykul/82592>.*
13. *Pidsumky' torgovo-ekonomichnogo spivrobitny'cztva Ukrainy' i Pol'shhi za 2008 rik. – [Elektronny'j resurs]. – Dostupno. – http://www.vgolos.com.ua/articles/pidsumky_torgovoekonomichnogo_spivrobitnytstva_ukrainy_i_polshchi_za_2008_rik_107061.html.*
14. Sy'doruk T. *Yevropejs'ka polity'ka susidstva: konceptual'ni xy'by' konstrukciyi* / T. Sy'doruk // *Polity'chny'j menedzhment. – № 1, 2011. – S. 121–132.*
15. Sy'dun S. *Ukrayina ta Yevropejs'ky'j Soyuz: osobly'vosti rozvy'tku vzayemovidnosy'n* / S. Sy'dun // *Naukovi praci. Derzhavne upravlinnya. Politologiya. – 2010. – T. 130. – Vy'p. 117. – S. 142–148.*
16. Stril'chuk L. *Ukrayina – Pol'shha: vid dobrosusids'ky'x vidnosy'n do strategichnogo partnerstva (kinecz' XX – pochatok XXI stolittya)* / L. Stril'chuk: monografiya. – Lucz'k: Voly'ns'ki starozhy'tnosti, 2013. – 608 s.
17. *Sxidne partnerstvo YeS: dodatkovy' mozhl'y'vosti dlya yevrointegraciyi Ukrainy' / [I. F. Gazizullin, M. M. Gonchar, O. V. Kolomiyez' [ta in.]; za red. V. Marty'nyuka; Ukr. nezal. centr polit doslidzh.]. – K. : Agentstvo Ukrainy, 2009. – 84 s.*
18. *Try' zapy'tannya do posliv zarubizhny'x derzhav v Ukraini // Polity'ka i chas № 9 veresen' 2006 r. – S. 17–19.*
19. *Ukrayina: utverdzhennya nezalezhnoyi derzhavy' (1991 – 2001) / Pid. red. N. Baranovs'ka, V. Verstyuk ta in. – K., Vy'davny'chy'j dim «Al'ternaty'va», 2001. – 704 s.*
20. *Xarchenko L. Problema formuvannya pozy'ty'vnogo imidzhu Ukrainy' v konteksti pidgotovky' YeVRO-2012 / L. Xarchenko // Strategichni priory'tety' № 4 (13), 2009. – S. 107–113.*
21. *Chorna N. Evolyuciya pol's'ko-ukrayins'ky'x vidnosy'n pislya vstupu Pol'shhi do Yevropejs'kogo Soyuzu / N. Chorna // Ukrayina-Yevropa-Svit. Mizhnarodny'j zbirny'k naukovy'x pracz'.. Seriya: Istorija, mizhnarodni vidnosy'ny'. – 2012. – Vy'p. 9. – S. 92–98.*
22. *Civaty'j V. Publichna ta kul'turna dy'plomatiya Respubliky' Pol'shha XXI stolittya: insty'tucijny'j aspekt / V. Civaty'j // Zovnishni spravy'. – № 11, 2012. – S. 50 – 55.*
23. *Shengenskaya zona vplotnuyu pry'bly'zy'las' k grany'czam Ukrajny' [Elektronny'j resurs]. – Dostupno. – <http://www.rus.newsru.ua/ukraine /21dec2007/chengen.html>.*
24. *Adamski L. Polityka Polski wobec Ukrainy' / L. Adamski // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2008. – Warszawa, 2008. – S. 217–236.*
25. *Informacja Ministerstwa Spraw Zagranicznych na temat polskiej inicjatywy Partnerstwa Wschodniego, 7th Senate of the Republic of Poland, typescript (461) of the 35th sitting of the Foreign Affairs Committee [Electronic resource]. – Access mode: www.senat.gov.pl*
26. *Główny Urząd statystyczny RP. – [Elektronny'j resurs]. – Dostupno. – www.stat.gov.pl.*

27. Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia / pod red. B. Wojny, M. Gniazdowskiego. – Warszawa: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, maj 2009. – 90 s.
28. Szeptycki A. Polityka Polski wobec Ukrainy / A. Szeptycki // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 2009. – Warszawa, 2009. – S. 156 – 175.
29. Twinning projects – Forecast. [Elektronnyj resurs]. – Dostupno. – http://twinning.com.ua/index.php?option=om_content&task=view&id=378&Itemid=156=english.

Klyuchuk Yuliya. Foreign Policy of the Republic of Poland in Relation of During the Presidency of L. Kachinsky, Through the Prism of the Program «European Policy of Neighborhood». The author studied the peculiarities of the foreign policy of Poland in relation to Ukraine in the period of term of office of Leh Kachinski. As never before support of Poland, which was a member of the European Union and NATO was measurable while Ukraine which was in post-revolutionary state was only striving for the Euro-Atlantic integration. These two factors stipulated a special interest of Poland in Ukraine and vice versa as such a vector of the foreign policy orientation could significantly strengthen positions of the both countries. Republic of Poland initiates creation of the program «European policy of neighborhood» within the framework of which Eastern direction of the policy of RP in relation of Ukraine was realized. However, middle ground of the Ukrainian politicians concerning democratization of the society, The article examines the foreign policy orientations of the Republic of Poland concerning Ukraine during the period of the presidential term L. Kachinsky (2005–2010). On the basis of the worked out materials and documents it was established that the Eastern policy vector of the foreign policy of the Republic of Poland was based on the program «European Policy of Neighborhood», in which Ukraine was given priority. The main directions of cooperation that are mutually beneficial for the countries of the Euro-Atlantic area and Ukraine are outlined. It is revealed that the «European Neighborhood Policy» program is aimed at developing bilateral relations between the EU partner countries and its members and contributes to the possible gradual accession to European policies and programs. moderate steps on the way to implementation of the reforms and a number of the loud statements resulted in the cooling in relations with the Republic of Poland. And after the tragic events of 2010 not far from Smolensk and change of the head of Ukraine world community categorically announced that the era of advocating of the Ukrainian interests by the Polish presidents was over when L. Kachinski died.

Key words: Republic of Poland, Ukraine, foreign policy, president, L. Kaczynski, «European Neighborhood Policy».

Стаття надійшла до редколегії
21.06.2018 р.

УДК 327.7:316.4

Anna Korolevska

European Union Social Cohesion Policy and Monitoring Indicators

The questions of the nation uniting, national or social consolidation, cohesion of society have always been on the agenda of the independent Ukrainian state. An urgent need is to identify the obstacles to consolidating Ukrainian society, as well as factors that can contribute to the unification of society. The objective of the article is to summarize the results of scientific and expert discourse on social cohesion of the EU and indicators of its assessment. Methodology is analysis of the European Commission documents, studies and reports. The research of European Cohesion Policy requires the use of an interdisciplinary approach, as well as the consideration of the process in its integrity, requires the use of a systematic approach.

Social cohesion has been studied in the European Union over the past decades. During this time, many studies of theoretical and empirical question have been made. Moreover, it has already become the main concept of effective development for many societies. The mechanism of practical realization of social cohesion is the recognition of the values of pluralism, social and civil dialogue. The obligatory attribute of social cohesion of a society is the institute of social protection and social integration. Social cohesion involves the use of democratic principles for making socially significant decisions. The essence of the social cohesion of the EU is considered from the standpoint, based on social rights and the access of all citizens to their rights, and hence the real opportunity to use and protect them. At the focus of social cohesion of society is the welfare of the vast majority of citizens, harmonious and stable social relations. The condition to social cohesion is the high citizen's credibility of governance and civil society institutions. In the